אם אבדו אינו חייב באחריותן ואם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו שכר שבת לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אלא גבי שבת היינו טעמא דאין קוראין בתחילה משום דיפנו אבהתהון דינוקי למצותא דשבתא ואיבעית אימא משום דבשבתא אכלין ושתין ויקיר עליהון עלמא כדאמר א)שמואל שינוי וסת תחילת חולי מעיים ולמאן דאמר שכר פיסוק טעמים מ"ט לא אמר שכר שימור קסבר בנות מי קא בעיין שימור ולמ"ד שכר שימור מ"ט לא אמר שכר פיסוק טעמים קסבר (שכר) פיסוק טעמים דאורייתא הוא ב)דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מ"ד [1]ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורות אמר רבי יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני מקרא סופרים (א) ארץ שמים מצרים ג)עיטור סופרים [2]אחר תעבורו [3]אחר תלך [4]אחר תאסף [5]קדמו שרים אחר נוגנים [6]צדקתך כהררי אל [7]קריין ולא כתיבן [א] [7]פרת דבלכתו [8]איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים [9]באים (ב) דנבנתה [10]לה דפליטה [ב] [11]את דהגד הוגד [12]אלי דהגורן [13]אלי דהשעורים הלין קריין ולא כתבן וכתבן ולא קריין [14]נא דיסלח

זאת

רש"י

אם אבדו. בשבת: אינו חייב באחריותן. הואיל ואינו שכיר ביום שבת: אם היה שכיר שבת. שנותנים לו ז' פשיטים שכרו לשבוע אע"פ שמגיע ליום שבת פשוט אחד כיון דכל יום שבת נבלע עם שכירות שאר השבוע זו היא הבלעה ששכר שבת מבליע בתוך ימי השבוע נותנין (ג) שכר שבת דהבלעה שרי: אם אבדו. בשבת חייב באחריותן דהא נותנין לו שכר השבת: אלא גבי שבת. (ד) דקתני לא קורין בתחילה אבל שונין לאו משום שכר פיסוק ולא משום שכר שימור קאמר דהא שרי בהבלעה: דיפנו אבהתהון דינוקא למצוותא דלהון. שאם היו עסוקין להקרותן בתחילה בדבר חדש היו טרודין בהן ולא היו פנויין למצות שבת להתענג בו אבל שונין הואיל וכבר למדוהו לא מיטרדי בהו: דיפנו. כדי שיהו פנויין: ויקיר להו עלמא. שכבד עליהם ללמוד מפני המאכל ולהכי אין קורין בתחילה בשבת דמלעיל להו: בנות. שמלמדין אותן תורה מי בעיין שימור איניהו לאו אורחייהו למיפק אבראי דכתיב כל כבודה בת מלך פנימה (תהלים מה) וליכא לאוקמא בה שכר שימור: שכר פיסוק טעמים דאורייתא הוא. ולא מצי למשקל עלייהו אגרא: אלו הפסוקים. עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק. ולהכי קרי להו שום שכל שיכול להשכיל בפסוק בין כל פיסוק ופיסוק: ה)מקרא סופרים (ה) ארץ ארץ. כלומר מה שקורין ארץ ארץ דלא כתבינן ההכרה דלא כתבינן יו"ד בין אל"ף לרי"ש ובין רי"ש לצד"י וכן נמי ארץ דלא כתבינן ב' אלפי"ן או ה"א סמוך לאל"ף ויו"ד בין רי"ש לצד"י וכן שמים דלא כתבינן שאמים אל"ף בין שי"ן למ"ם ובין מ"ם ליו"ד וכן מצרים: הלכה למשה מסיני. דנקראין הכי: עיטור סופרים אחר תעבורו. ולא כתיב תעבורו אחר. והיינו עיטור שמעטרין הדיבור דהכי משמע יפה: קדמו שרים אחר נוגנים. ולא כתיב אחר נוגנים קדמו שרים: צדקתך כהררי אל. ולא כתיב כהררי אל צדקתך. דהכי מסתבר טפי ובדווקא משמעי: איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים. באחיתופל כתיב: באים דונבנתה. [קרי ולא] כתיב: לה דפליטה. שניהן כתיבן בירמיהו: את דהגד הוגד אלי ו). דכולהו הני קריין ולא כתיבן: וכתיבן ולא קריין נא דיסלח. דנעמן:

זאת

ר"ן

אם נאבדו בשבת דכיון דלא שקיל אגרא בשבתא הוה ליה שומר חנם: אם היה שכיר שבת. שבוע אחת: שכיר שבוע. שמטה אחת: נותן לו שכר שבת. כיון שלא הזכירו בפירוש אלא שהבליעו בכלל שאר הימים: לפיכך. כיון דהוי שומר שכר אם אבדו בשבת חייב באחריותן: דיפנו אבוהון דינוקא למצותא דשבתא. שאבות התינוקות פונין למצות שבת ומשתעשעין עם התינוקות ואם יקראו התינוקות בתחילה יחושו לבטולם: ויקיר עליהון עלמא. על התינוקות שמתוך שאכלו יותר ממה שדרכן לאכול בחול אבריהם כבדין עליהן ואין יכולין ללמוד בתחילה שצריך עיון מרובה: גדול מי בעי שימור. בתמיה. כך היא הגירסא במקצת נסחאות ואתי שפיר דה"ק סתמא דמתני' דקתני ולא ילמדנו מקרא בגדול היא מדקתני סיפא אבל מלמד את בניו דמאי דמשנינן לעיל חסורי מחסרא שינויא דחיקא היא אלא ודאי בגדול מתוקמא וגדול מי בעי שימור. ואיכא נסחי דגרסי בנות מי בעי שימור והכי פריך ודאי כל היכא דתנא תנא המודר הנאה מחבירו בין איש בין אשה משמע והיכי פסיק ותנא לא ילמדנו מקרא נהי דמוקמת לה בקטן תינח בנים קטנים דבעו שימור אבל בנות אפי' קטנות לא בעו שימור שאין דרכן לצאת לחוץ: קסבר פיסוק טעמים דאורייתא הוא. ואסור ליטול על לימודם שכר דכיון דמדאורייתא ניניהו הוו להו כחוקים ומשפטים: מפורש זה תרגום. דמפרש ליה לקרא: ושום שכל אלו הפסוקים. נקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק. וקרי להו שום שכל שעל ידיהן אדם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים כדאמר פרק קמא דחגיגה (דף ו:) נפקא מינה לפסוקי טעמי: המסורות. מה שנמסר במסרה: אמר רבי יצחק מקרא סופרים. הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים: ועטור סופרים. תיבות יתירות שנכתבו ליפות הלשון ונקראות עטור לפי שהן מעטרין את הלשון: קריין ולא כתיבן. תיבות הנקראות ולא נכתבות: כתיבן ולא קריין. שנכתבות ואינן נקראות: הלכה למשה מסיני. כך קבל משה בסיני ומסר לישראל: מקרא סופרים ארץ ארץ. שבשום בו אתנחתא נקרא ארץ בקמץ: שמים מצרים. שאע"פ שאין בהם אל"ף נקראים כאילו היתה בהם: עטור סופרים אחר תעבורו אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגנים. כל הני אחר מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון דהוה ליה למכתב סעדו לבבכם ותעבורו תסגר שבעת ימים ותאסף קדמו שרים נוגנים אלא שנכתבו לתפארת הלשון: צדקתך כהררי אל. הוה ליה למכתב צדקתך הררי אל כדכתיב משפטיך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים צריכין לצדקת השם אלא שכתב כהררי אל לתפארת הלשון. ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים הייט שכותבין טעם מפסיק באחר כי היכי דלישתמע אח"כ תלך ואח"כ תעבורו ואחר כן תאסף קדמו שרים ואח"כ נוגנים צדקתך כהררי נפסק בטעם כהררי ממלת אל לומר שמלת אל הפוכה כאילו היתה בתחלת הפסוק ופירוש אל צדקתך נגלית כהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגנים שהנוגנים קדמו להם צדקתך כהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה: קריין ולא כתיבן פרת דבלכתו. בשמואל הוא להשיב ידו בנהר פרת פרת קרי ולא כתיב: איש דכאשר ישאל. בשמואל נמי הוא גבי אחיתופל כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב: באים דונבנתה. בירמיה הוא הנה ימים באים נאם ה' [ונבנתה] העיר וגו' באים קרי ולא כתיב: לה דפליטה. בסוף ירמיה בנבואת בבל יהי לה לפליטה לה קרי ולא כתיב: את דהגד הוגד. ברות ויען בועז ויאמר לה הגד הוגד (את) [לי כל] אשר עשית את חמותך האי את קרי ולא כתיב. מיהו בספרים שלנו קרי וכתיב ואף במסרה לא מדכר ליה בהנך דקריין ולא כתיבן: אלי דהגורן. ברות נמי הוא ותאמר אליה את כל אשר תאמרי אלי אעשה והפסוק שאחריו ותרד הגורן ותעש ככל אשר צותה חמותה וקרי ליה אלי דהגורן אע"ג דבההוא קרא ליכא הגורן כיון דסמוך ליה בפסוק דלאחריו: אלי דהשעורים. ברות נמי הוא ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אלי קרי ולא כתיב: כתיבן ולא קריין נא דיסלח. במלכים בהשתחויתי בית רימון יסלח נא ה' לעבדך כתיב נא ולא מקרי:

זאת

מוסף רש"י

אם אבדו אינו חייב באחריותן. אם אירע בהן קלקול בשבת אין חייב לשלם (ב"מ נח.). ואם היה שכיר שבת. שבוע, שכיר שבוע. שמיטה אחת, נותנין לו שכר שבת. שנבלע בשכר שאר הימים ואינו מפורש לשבת (שם). שינוי וסת. משנה וסת ואוכל יותר, שאינו רגיל לאכול, היינו תחילת חולי מעים (סנהדרין קא:) וסת, חוק, כמו ענין שכל ימות החול אוכל פת שחרית ובשבת אוכל בשר, הכי גרסינן תחילת חולי, מתוך כך מתחיל לחלות, ולוים דגרסי חולי מעים (רשב"ם ב"ב קמו.). זה מקרא. לשון עברי של תומש (מגילה ג.). אלו הפסוקים. היאך נפסקין (שם).

תוספות

שכר שבוע נותנין לו שכר שבת ואם אבדו חייב באחריותן. כדין שומר שכר דמחייב בגניבה ואבידה ואין להקשות חפצי שמים הוא דקבלת שכר לאו חפצי שמים: אלא היינו טעמא דאין קורין בראשון דיפנו אבהתהון דינוקות ולאו משום שכר שבת בכלל אלא אפי' כשאביהם של תינוקות מלמדין אותן בחנם שיהיה להם פנאי שיהא פנוים לסעודת שבת ואם יקראו בראשון ישהו שהייה מרובה וה"ה אם יש להם מלמד בשכר שאסור מהאי טעמא: אבל שונין בראשון. דמו ליכא שהייה כל כך כיון שמלמדים ככר: למצותיה. דשבתא: ואיבעית אימא. טעמא דאין קורין משום דבשבת אוכלים טפי מבחול ויקיר עלייהו עלמא כלומר שכבדין הם מפני שינוי וסת דאין יכולין לעסוק ולטרוח וללמוד כבראשון: בנות מי בעיין שימור. ומתני' סתמא קתני בין בנים ובין בנות ובנות ליכא יוצאיות ולא בעיא שימור א"כ לא שייך בהן שכר שימור: שכר פיסוק טעמים דאורייתא. ואסור ליטול שכר עליהם: אלו הפסוקים. מקום שהפסוק מסיים שם: ואמרי לה אלו המסורות. מאן דלית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות: מקרא סופרים ארץ ארץ. [שמשתנין] כשתנחתא חוטף קמץ שמים מצרים: עיטור סופרים. דלכאורה משמע דאחר תעבורו וסבריה ואחר תעבורו וכן אחר תאסף ואחר מסתבר אחר נוגנים ואחר משמע: פרת דבלכתו. להשיב ידו בנהר פרת פרת אינו כתוב ונקרא: איש דכאשר ישאל. פי' כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב: באים דונבנתה. הנה ימים באים ונבנתה באים קרי ולא כתיב: את דהגד הוגד. הגד הוגד לי את אשר עשית: אלי דהגורן. אלי אם לא: נא דיסלח. כנעמן:

מסורת הש"ס

א) [כתובות קי: ב"ב קמו. סנהדרין קא.], ב) מגילה ג., ג) [בערוך ערך עטר ג ממלא פי' הנון מאלך], ד) [מס' סופרים פ"ו ה"ח], ה) [נ"ל אחר ד"ה הלכה], ו) שייך לדף שאח"ז.

◆

תורה אור השלם

1. וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפֹרָשׁ וְשׂוֹם שֶׂכֶל וַיָּבִינוּ בַּמִּקְרָא: נחמיה ח ח
2. וְאֶקְחָה פַת לֶחֶם וְסַעֲדוּ לִבְּכֶם אַחַר תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: בראשית יח ה
3. וַיֹּאמֶר אָחִיהָ וְאִמָּהּ תֵּשֵׁב הַנַּעֲרָ אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עָשׂוֹר אַחַר תֵּלֵךְ: בראשית כד נה
4. נְקֹם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ: במדבר לא ב
5. קִדְּמוּ שָׁרִים אַחַר נֹגְנִים בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תּוֹפֵפוֹת: תהלים סח כו
6. צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטְךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ יְיָ: תהלים לו ז
7. וַיַּךְ דָּוִד אֶת הֲדַדְעֶזֶר בֶּן רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה בְּלֶכְתּוֹ לְהָשִׁיב יָדוֹ בִּנְהַר פְּרָת: שמואל ב ח ג
8. וַעֲצַת אֲחִיתֹפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים הָהֵם כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בִּדְבַר הָאֱלֹהִים כֵּן כָּל עֲצַת אֲחִיתֹפֶל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלֹם: שמואל ב טז כג
9. הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְיָ וְנִבְנְתָה הָעִיר לַייָ מִמִּגְדַּל חֲנַנְאֵל שַׁעַר הַפִּנָּה: ירמיהו לא לז
10. הַשְׁמִיעוּ אֶל בָּבֶל רַבִּים כָּל דֹּרְכֵי קֶשֶׁת חֲנוּ עָלֶיהָ סָבִיב אַל יְהִי לָהּ פְּלֵטָה שַׁלְּמוּ לָהּ כְּפָעֳלָהּ כְּכֹל אֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ לָהּ כִּי אֶל יְיָ זָדָה אֶל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: ירמיהו נ כט
11. וַיַּעַן בֹּעַז וַיֹּאמֶר לָהּ הֻגֵּד הֻגַּד לִי כֹּל אֲשֶׁר עָשִׂית אֶת חֲמוֹתֵךְ אַחֲרֵי מוֹת אִישֵׁךְ וַתַּעַזְבִי אָבִיךְ וְאִמֵּךְ וְאֶרֶץ מוֹלַדְתֵּךְ וַתֵּלְכִי אֶל עַם אֲשֶׁר לֹא יָדַעַתְּ תְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם: רות ב יא
12. וַתֹּאמֶר אֵלֶיהָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמְרִי אֵלַי אֶעֱשֶׂה: רות ג ה
13. וַתֹּאמֶר שֵׁשׁ הַשְּׂעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִּי אָמַר אֵלַי אַל תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל חֲמוֹתֵךְ: רות ג יז
14. לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח יְיָ לְעַבְדֶּךָ בְּבוֹא אֲדֹנִי בֵית רִמּוֹן לְהִשְׁתַּחֲוֺת שָׁמָּה וְהוּא נִשְׁעָן עַל יָדִי וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי בֵּית רִמֹּן בְּהִשְׁתַּחֲוָיָתִי בֵּית רִמֹּן יִסְלַח יְיָ לְעַבְדְּךָ בַּדָּבָר הַזֶּה: מלכים ב ה יח

הגהות הב"ח

(א) גמ' מקרא סופרים אֶרֶץ אֶרֶץ שָׁמַיִם מִצְרָיִם וכו' אחר תלכו אחר: (ב) שם באים דונבנתה: (ג) רש"י ד"ה אם היה שכיר וכו' נותנין לו שכר שבת: (ד) ד"ה אלא גבי שבת הא דקתני לא קורין בתחלה לאו משום וכו' שרי בהבלעה אלא כדי דיפנו אבהתהון דינוקי למצוותא דשבתא שאם היו וכו' בדבר קשה היה טורדין כצ"ל והד"א ותיבות אבל שונין נמחק: (ה) ד"ה מקרא סופרים אֶרֶץ אֶרֶץ כלומר וכו' וכן נמי אָרֶץ דלא וכו' וכן שָׁמַיִם דלא וכו' וכן מִצְרָיִם: (ו) ד"ה את דהגד הוגד אלי דהגורן וכו' כולהו הני:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא כתיבן פרת כו'. כ"כ וכספרינו עד ד' (וכ"ה במס' סופרים פ"ו ה"ח) בני דולא אנו (שופטים כ). כן דכן המלך (ש"ב יח), לגאלת דקגאלת ה' (ת"כ יט). בניו של סנחריב (שם): [ב] שם (את דהגד הוגד) תא"מ:

◆

פירוש הרא"ש

מפורש זה תרגום. שמפרש המקרא: ושום שכל אלו הפסוקים. שבשבילם מפסיקין בין דבר לדבר: ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים. שעל ידי הניגון מבינין לאחר המקרא למעלה או למטה: אלו המסורות. חסרות ויתרות: מקרא סופרים ארץ ארץ. שמשתנה באתנחתא וכן שמים מצרים שאין קורין שמים מצרים כתיקונם: עטור סופרים. כמו דק הכמות לא סרו דמתרגמינן לא עטרו שהסופרו מן התיבות אותיות הראויות להנתן בהם: אחר תעבורו. היה ראוי לכתוב כו"ו דהוה משמע סעדו לבבכם ואח"כ תעבורו אבל השתא דכתיב בלא ויי"ו משמע סעדו לבבכם אחר שתעבירו וכן כולם: משפטך תהום רבה. היה ראוי לכתוב ומשפטיך כוי"ו: פרת דבלכתו. בלכתו להשיב ידו על נהר פרת פרת לא כתיב וקרי: איש דכאשר ישאל איש בדבר אלהים. באחיתופל: באים דונבנתה. הנה ימים באים ונבנתה: את דהגד הוגד לי. את אשר עשית ברות: לי דהשעורים. (את) שש השעורים [האלה] נתן לי: נא דיסלח. בנעמן כתיב: ו) ידדיך דהדודך. שתי פעמים וחד לא קרי: חמש דפאת נגב. ביחזקאל: אם דינאל. ברות: לתלתא פסוקי. ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברך עמך וגו':